

vertrekkende bibliothecaris alle bijdragen even boeiend, maar het is dan ook zijn fraai verpakte cadeau.

Arjan van Aelst

A. W. Willemsen, e. a., *Koninklijke Bibliotheek en Nederlands bibliotheekbeleid. Verspreide geschriften 1983-1990. Bundel aangeboden aan de auteur bij zijn afscheid als bibliothecaris van de Koninklijke Bibliotheek* ('s-Gravenhage: Koninklijke Bibliotheek, 1991, 213 blz., f55,- ISBN90 6259 101 9).

Bij zijn afscheid als bibliothecaris van de Koninklijke Bibliotheek in maart 1991 werd A. W. Willemsen een bundel aangeboden, die opent met de weergave van een uitstekend getroffen portret van de hand van Maarten van Dreven. (De pentekening hangt sindsdien naast die van zijn voorganger C. Reedijk in de gallerij van koninklijk bibliothecarissen op de directie-etage van de KB). De bundel wordt ingeleid met een voorwoord van de hand van Reedijk, waarin de levensloop van Willemsen wordt samengevat en waarin tot uiting komt wat hij voor de KB heeft betekend. Er komen dan dertien bijdragen van de hand van Willemsen zelf uit de periode 1983 tot 1990 om vervolgens te sluiten met een bibliografie van zijn geschriften.

Naast een groot aantal titels met betrekking tot het bibliotheekwezen bevat de bibliografie vooral historische onderwerpen. Daarbinnen nemen Vlaanderen en de Nederlands-Vlaamse verhouding een grote plaats in. Na zijn voortreffelijke proefschrift *Het Vlaams nationalisme, 1914-1940* dat hij in 1958 aan de Utrechtse Universiteit verdedigde met Geyl als promotor en waarvan een tweede, herziene druk verscheen in 1969, heeft Willemsen zich dan ook op velerlei wijze met de geschiedenis van de Vlaamse Beweging en de Vlaamse cultuur beziggehouden.

Willemsens geschriften op het terrein van bibliotheek en documentatie zijn onder historici allicht minder bekend. Zijn afscheidsbundel beweegt zich echter uitsluitend op dat terrein. Daarbij zijn er nogal wat bijdragen die te zijner tijd bij het schrijven van een geschiedenis van het wetenschappelijk bibliotheekwezen in Nederland onmisbaar zullen blijken. Enkele daarvan zijn typische momentopnamen, waaraan kort naschrift aangeeft dat er sedert de eerste publicatie saillante veranderingen zijn opgetreden. Men zou inmiddels sommige van deze naschriften alweer kunnen aanpassen onder de indruk van de vele wijzigingen die er in de laatste jaren, in het bijzonder in en rond de Koninklijke Bibliotheek zijn opgetreden. Alle bijdragen getuigen echter onveranderd van Willemsens benadering: doordacht, integer, en gegrond op een sterke overtuiging.

In de eerste bijdrage is Willemsen aan het woord over de periode-Reedijk, toen hij een groot deel van de tijd als onderbibliothecaris functioneerde. Dit stuk is niet in de eerste plaats een lofrede op zijn voorganger, maar veeleer een aanzet tot een geschiedenis van de KB vanaf het vertrek van L. Brummel in 1962 tot Reedijks afscheid in 1986. Een historische schets als deze verdient opvulling, maar zij toont op knappe wijze de hoofdlijnen waarlangs de KB zich in de periode-Reedijk heeft bewogen. In de twee volgende bijdragen komen de vraag naar een wettelijk depot en — daarmee nauw samenhangend — het ontstaan van het Nederlands Bibliografisch Centrum (NBC) aan de orde. De problematiek van het wettelijk depot wordt beschreven vanaf het begin van de door de minister van onderwijs en wetenschappen in 1970 ingestelde studiegcommissie tot en met een naschrift uit 1991 waaruit blijkt dat er van een wettelijke regeling op dit vlak niets terecht gekomen is. Het NBC kwam er daarentegen wel, in 1983, als resultaat van een buitengewoon ingewikkeld overleg tussen de vele betrokken partijen.

Het begrip nationale bibliotheek — een betiteling waarmee de KB door de minister van

onderwijs en wetenschappen werd gesierd ten tijde van de opening van haar nieuwe gebouw in 1982 — wordt door Willemsen in een aantal bijdragen geanalyseerd. Hij legt daarbij ook verband met Vlaanderen. Willemsen onderzoekt het begrip nationale bibliotheek echter in het bijzonder in de laatste bijdrage en dan vooral in het licht van een landelijke bibliotheekvoorziening die bepaald niet geconcentreerd hoeft te zijn in één organisatie en één gebouw. Een bijzondere vorm van nationale dienstverlening is de samenwerking tussen de KB en de Nationale Bibliotheek—de Perpustakaan Nasional — te Jakarta, een samenwerking die vooral door Willemsen zelf gestalte heeft gekregen. Tussen de genoemde onderwerpen door krijgen de beheersing van de Nederlandse literatuurproductie, de retrospectieve catalogisering en de retrospectieve conversie van kaartbestanden in machineleesbare vorm een plaats. Ook valt de aandacht op een hartig betoog tegen de vorm waarin de informatieverzorging voor de geesteswetenschappen enige jaren geleden onderwerp van onderzoek werd. Het is evenals de laatste bijdrage niet eerder gepubliceerd en het is het meest uitgesproken kritisch.

Willemsens beschouwingen vormen het tegendeel van memoires. Zij zijn strikt onpersoonlijk en daar ligt dan ook het zwakke punt in de constructie. Want wie zich wil zetten aan de historie van het Nederlandse wetenschappelijk bibliotheekwezen zij gewaarschuwd: de stimulerende rol van Willemsen zelf ontbreekt in zijn stukken ten enen male. Zij verdient in die nog aan te vatten geschiedschrijving helder uit de verf te komen. Het voorwoord van Reedijk geeft daartoe een aanzet.

R. L. Schuurmsma

H. van der Wee, E. Aerts, ed., *Debates and controversies in economic history. A-Sessions. Proceedings tenth international economic history congress Leuven, August 1990* (Studies in social and economic history III; Leuven: Universitaire Pers Leuven, 1990, 247 blz., ISBN 90 6186 375 9).

De universiteit van Leuven is de eerste Nederlandstalige universiteit waar een wereldcongres van onderzoekers op het terrein van de economische geschiedenis is georganiseerd: de groep van Heiman van der Wee kan trots zijn op het resultaat, niet in het minst op de vóór het congres reeds gepubliceerde *proceedings* van deze indrukwekkende wetenschappelijke bijeenkomst. In deze notitie wil ik mij beperken tot opmerkingen over de bijdragen betreffende de geschiedenis der Nederlanden.

Alvorens daaraan te beginnen rijst de vraag naar de grote debatten in de huidige fase van de beoefening van de economische geschiedenis. Soms verneemt men dat er geen interessante debatten meer zijn in de economische geschiedenis. Zo denkt Van der Wee er beslist niet over: met veel verve stelt hij de vijf hoofdthema's (*A-sessions*) van het congres voor (9-14).

De eindrapporten van deze 5 thema's, die in deze bundel in extenso zijn opgenomen, werden op het congres uitvoerig besproken. Zij zijn telkens het resultaat van een analyse van een flink aantal *papers* die op eerdere bijeenkomsten zijn gepresenteerd en waarvan men de teksten niet heeft gepubliceerd. Wel vindt men lijsten met de namen van paper-auteurs en de titels van hun bijdragen.

Thema A-1 ('The European discovery of the world and its economic effects on pre-industrial society (1500-1800)') dankt zijn belang niet alleen aan de voor Zuid-Europa zeer belangrijke herdenking van de ontdekkingen in 1487 en 1492, maar ook aan het grote actuele belang dat gehecht wordt aan de sterk toenemende internationalisering van de economische activiteit in de